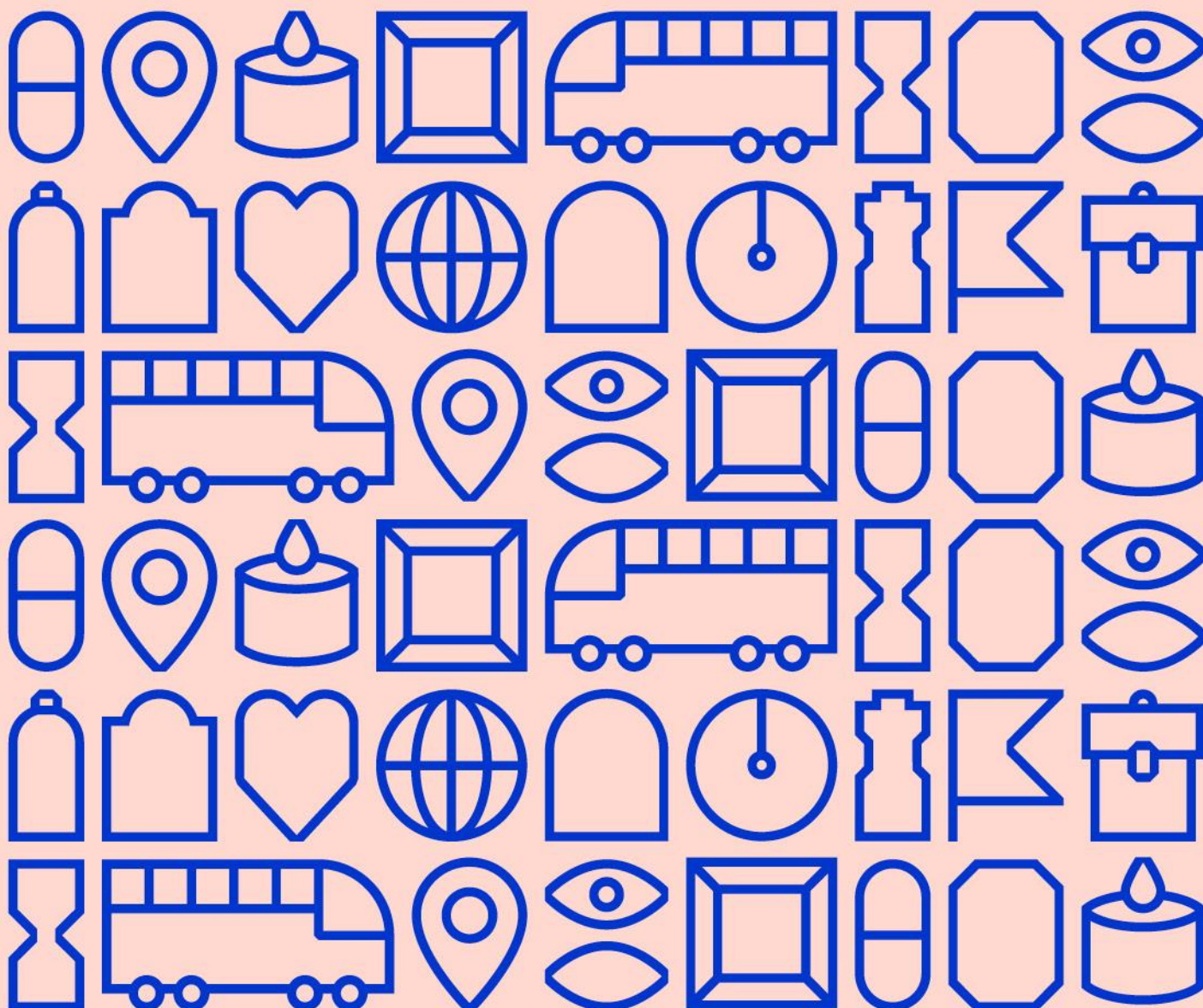

Káptalándomb, Győr

KORSZAKOKON ÁTÍVELŐ TEMATIKA

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Káptalándomb, Győr

KORSZAKOKON ÁTÍVELŐ TEMATIKA

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok.....	10
a. Nyomkeresés	10
b. Képes krónika	12
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	12
d. Drámapedagógia.....	16
4. Tanórai utófeldolgozás	16
5. Forrásjegyzék.....	18
6. Melléklet	20
Helyszíni feladatok.....	21
Nyomkeresés	21
Képes krónika	23
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	26
Drámapedagógia	29
Tanórai utófeldolgozás	36

1. Bevezető

A Történelemoktatók Szakmai Egyesülete és a Nemzeti Örökség Intézete között 2021 őszén indultak meg az egyeztetések egy távlatos emlékezetpedagógiai program kidolgozására. A projekt célja, hogy a nemzeti és a történelmi emlékhelyeket közvetlenül bevonja és megta-
pasztalhatóvá tegye a történelemoktatás keretei között, tanulói tevékenységen alapuló, él-
ménypedagógiai eszközökkel.

**A helyszínen működő Rómer Flóris Történelmi Múzeum előkészítő foglalkozásként az
alábbi programokat ajánlja:**

„A kereszténység védőbástyája” – a győri végvár történetét bemutató séta és előadás

Az egykori Duna- (Vízi-) bástyától induló történelmi séta során körbejárjuk a Káptalandom-
bon megépített Kastélybástyát, majd a Bécsi kapu teret érintve az egykori Sforza-félbástya
udvarába jutunk. Az eredeti helyszínen felidézzük a legnagyobb magyar végvár megépíté-
sének történetét, építészeti jellemzőit, hadászati jelentőségét. Bemutatjuk a nagy európai
visszhangot kiváltó győri várostromokat, azok főszereplőit, legendáit.

Katonák és polgárok Arrabonában

Győr antik elődje, a római kori Arrabona katonai erődje a mai Káptalandombon állt egyko-
ron.

A Káptalandomb és a város épületei maig őrzik a római kori sírköveket. A Várkazamata-Kő-
tár kiállításban a térségből származó kőemlékek a valaha itt élt segédcsapatok katonáinak
és a településen élő katonacsaládok, kereskedők, kézművesek életébe enged bepillantást.

„A Frigyládától Nimródig” – Művészeti alkotások nyomában a győri Káptalandombon

A nagy történelmi múlttal bíró városrészben a győri Bazilika, a Püspökvár fogadja az arra
sétálókat. Az egyházi épületek, a múzeum és a lakóházak szövevényes rejtekében képző-
művészeti alkotások bújnak meg. A vezetett, tematikus séta során megismerkedhetünk
olyan köztéren elhelyezett művekkel, mint a Frigyláda-szobor, Lebó Ferenc szobrász reme-
kei, a különböző évfordulók, emléknapi alkalmából készült reliefek, művészeti alkotások
és bejárjuk a szobrászművész és grafikus Borsos Miklós (1906–1990) életművét bemutató
Püspöki Udvarbíróházat is. A program interaktív feladatokra építve is igényelhető.

A Rómer Flóris Történelmi Múzeum elérhetőségei

9022 Győr, Liszt F. u. 11.

múzeumigazgató: Székely Zoltán

titkarsag@romer.hu

36 20 331 9797

kapcsolattartó: Nagy János

nagy.janos@romer.hu

36 20 394 4600

A győri püspökség az alábbi programot kínálja a látogató diákoknak:

„Boldog Apor Vilmos vértanú püspök élete és történelmi tevékenysége”

A MINDENKINEK MINDENE – Boldog Apor Vilmos Emlékkiállítás bemutatja a vértanú főpásztor életét, annak állomásait és életáldozatát. A tárlat a legmodernebb kiállítástechnikai eszközökkel kelti életre Boldog Apor Vilmos korát és a püspök személyes életútját. Az emlékkiállítást elhagyva a látogatói fogadótérben rövidfilm kapcsolódik a pincetérben látottakhoz, Boldog Apor Vilmos ma is élő tiszteletét bemutatva. A győri Püspökvár előkertjében Boldog Apor Vilmos vértanú püspök egész alakos bronzszobra áll. Vörösmárványból készült szarkofágjánál a Nagyboldogasszony-székesegyház Szent László-kápolnájában lehet fejet hajtani.

Elérhetőségek, kapcsolat:

Szent László Látogatóközpont

9021, Győr, Káptalándomb 13.

Igazgató: Vanhall Brigitta

Kapcsolattartó: Pálfi Mária, Dr. Nemes Gábor

E-mail cím: latogatokozpont@kaptalandomb.hu

Tel: +36 30 255 1383

Szent László Látogatóközpont Recepció

E-mail: szentlaszlolatogatokozpont@gmail.com

Tel: +36 30 255 1363

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 9-11. évfolyam, korszakokon átívelő tematika.
Ajánlott időtartam: Előkészítés: 1-2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: Tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
<p>Győr jelentősége. Arrabona - római kori város és táborhely Pannónia provinciában. A város az államalapítás korától fontos egyházi központ. Fontos történelmi események helyszíne. A barokk korai megjelenésének és a kora újkori hadügyi reform várépítészeti megoldásainak egyik első színhelye. A dombormű Szervátiusz Tibor, kolozsvári magyar szobrászművész alkotása.</p>	<p>Mi volt Győr római kori neve? (<i>Arrabona</i>) Milyen más római kori településeket ismertek a Kárpát-medencéből? (<i>Aquincum, Savaria stb...</i>) Milyen szerepet játszott a Római Birodalomban Arrabona? (<i>határmenti város volt, táborhely</i>) Miért vált fontossá Győr városa Szent István korában? (<i>Győrben már 1009 előtt püspökség működött.</i>) Milyen jelenetet örökít meg a Boldogasszony-kő? <i>Szent István felajánlja az országot Szűz Máriának → nyomkeresés: Mi látható a dombormű oldalfalán?</i> <i>Stephanus Rex/ Szent István-monogram</i> Milyen más fontos egyházi központ jött létre az államalapítás korában a Kisalföldön? (<i>Pannonhalma, 996</i>)</p>	1-2. dia
<p>Győr szerepe - katonai szempontból - Magyarország három részre szakadásával értékelődött fel. 1556-ban hozták létre a győri végvidéki főkapitányságot, amely a török portyázások megakadályozását szolgáló kisebb észak-dunántúli erősségek sorát fogta össze.</p>	<p>Milyen jelentőséget kapott a vár az oszmán-török hódoltság idején? Miért volt stratégiai szempontból fontos Győr? (<i>Bécs védelme, a Duna fontos közlekedési útvonal.</i>) (<i>Kép: Győr szigetszerű ábrázolása. Fontos stratégiai központ, a várost fal és vizesárok védi. A képen a háttérben a Pannonhalmi dombság he-</i></p>	3. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
	<i>gyekké magasodik, a középső csúcsra kirajzolódik az apátság épülete. A kecskeszakállas vitéz a levágott fejekkel a török kor kegyetlen hétköznapjait sejteti. Elöl dereglye a Mosoni-Dunán.)</i>	
<p>Győr városának 16. századi látképe. Magyarországon először Győrben jelenik meg a korszerű olaszbástya. A körkörös elhelyezkedő bástyák egymást fedezik és körkörös védművet alkotnak. (A képen: A Palatium – a püspökség erősített várkastélya a Rába, Rábca és a Duna torkolatánál; a „Borgo”, vagyis a mai Újváros. A Szigetben a vár építéséhez elengedhetetlen téglavető, a hídon túl Révfalu és Pataháza.)</p>	<p>A várépítészet terén milyen újdonosságok jelentek meg a kora újkorban? <i>(Az újonnan épült erősítéseket alacsony és vastag falakkal, mélységben is tagolt külső védvonalakkal építették fel. A rondellák helyett megjelentek az ólasz, majd az újolasz, vagy fülesbástyák.)</i></p>	4. dia
<p>A győri vár története, a vár építése. A tizenötéves háború. A hadmérnökök hét bástyát és három kaput (Bécsi-, Fehérvári- és Vízi-kapu) alakítottak ki a falakon.</p>	<p>Mi volt az ólasz bástya előnye a rondellához képest? <i>(Kiküszöbölte a védelem számára a geometriából adódó holttereket.)</i> Mi volt a különbség az ólasz és az újolasz bástyatípusok között? <i>(A „fül” védte az ágyúállást.)</i> Kazamata: erősítések fedett boltoszatú, alagútszerű helyisége, gyakran börtönnek is használták. → <u>nyomkeresés</u>: A Sforza-félbástya/Lapidárium kazamatájának bejárata felett napóra látható! A feldolgozáshoz ajánlott videó: Győr - 750 éve a folyók városa (youtube.com)</p>	5-11. dia
<p>1594 – Győr török elfoglalása. A vár védője Ferdinand von Hardegg gróf. Hardegg az erősítés elmaradása miatt kénytelen volt feladni a várat, ezért 1595-ben kivégezték. (→ drámajáték)</p>	<p>Milyen, a képen is ábrázolt rendkívüli események segítették a vár 1598-as visszafoglalása során az ostromlókat? <i>(Az ostromot ábrázoló képek elmaradhatatlan eleme a Fehérvári-kapu berobbantása. Az északkeleti sarokban található Szentdombi-bástya</i></p>	12-13. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
<p>1598. A Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg vezette sereg visszafoglalja Győrt a töröktől. 1690. Kanizsa visszafoglalása után Győr stratégiai jelentősége csökken.</p>	<p><i>felrobbanása a harcok végét jelentette.)</i> A kép alapján melyik városrész tűnt el az oszmán-török hódoltság korának településrombolása következményeként? <i>(A mai Újváros helyén lévő települést lerombolták, a 12. dia képének bal szélén láthatóak a romok.)</i></p>	
<p>Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg szobra.</p>	<p>Azonosítsuk az alakokat az öltözetük alapján! <i>(Schwarzenberg kezében a vaskakas.)</i> Hány évvel ezután veszi kezdetét a Magyarországot visszafoglaló háború? <i>(85 év múlva, 1683. Bécs török ostroma.)</i></p>	14. dia
<p>A vaskakas a helyi hagyomány fontos eleme. Eredete: a török a Vízikapura aranyozott kakast helyezett el, és azt mondta, hogy akkor úzik ki őket, amikor ez a kakas kukorékolni fog. Amikor a törököket kiűzték, az érckakas az erős szélviharban megszólalt. Egy másik verzió szerint egy katona felmászott és trombitájával utánozta a kukorékolást.</p>		15. dia
<p>A Napóleoni háborúk. Napóleon csapatai a Fehérvári-kapun keresztül bevonultak a városba. Az 1809-es Napóleon és a Habsburg Birodalom között megkötött egyezség része volt a győri erőd lerombolása is. A Kastély- és a Sforza-bástyák árvízvédelmi célok miatt maradhattak meg. A Sforza-bástya alatti kazamatákban ma a Vármúzeum kőtára található, a Kastély-bástya az Apor Vilmos kiállításnak ad otthont.</p>	<p>Milyen okai lehettek, hogy az erőd lerombolásakor a Püspökvár körüli bástyákat mégis meghagyták? <i>(A Püspökvár megóvása, árvízvédelem.)</i></p>	16. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
<p>Győr és a barokk. A Káptalándomb és a belváros arculatát a mai napig a barokk stílus határozza meg. A képek: a római Il Gesu, a jezsuita rend főtemploma és a győri Karmelita templom homlokzatain egyaránt megfigyelhető a barokkban kedvelt csigavonal (lat. voluta). A Káptalándomb barokk szobrai. A Frigyláda-szobrot III. Károly király emeltette 1731-ben.</p>	<p>Mik a barokk jellemzői? (<i>pompa, teatralitás (= színháziasság), pátosz, ünnepélyesség, szenvedélyesség, hősiesség-kultusz, barokk körmondat, kedvelt műfaja: az eposz; a festészetben erő, lendület, dinamizmus ábrázolása, monumentalitás, nyugtalan vonalak, formák, bonyolult, nehezen áttekinthető szerkezet, realista, esetenként naturalizmusba átcsapó ábrázolásmód stb.</i>) Milyen nagy egyháztörténeti eseményhez kapcsolható a barokk? (<i>ellenreformáció</i>) Mit jelképez a Frigyláda? (<i>Az Ószövetség szerint Isten és a választott nép szövetségét. Mózes ebbe helyezte a két kőtáblára írt Tízparancsolatot.</i>) Mi jelképezi Krisztust? (<i>Agnus Dei - a bárány, „Isten báránya”</i>) Kit győz le Szent Mihály arkangyal? (<i>Lucifert</i>)</p>	<p>17-18. dia</p>
<p>A Káptalándomb. A hely nevét az ideköltöző kanonokok nyomán kapta. Az Árpád-kori Szent Lázár plébániatemplom Győr legrégebbi temploma.</p>	<p>Mi a káptalan? (<i>Katolikus egyházigazgatás testület, amely egy püspökséghez vagy egyházmegyéhez tartozik. Tagjai a kanonokok, vezetője a prépost.</i>) Kik a kanonokok? (<i>A káptalan tagjai. Nevük onnan ered, hogy közös életre és különleges rendszabályok által előírt életmódra (vita canonica) voltak kötelezve.</i>)</p>	<p>19. dia</p>
<p>A győri Nagyboldogasszony-székesegyház a győri egyházmegye kisbazilika rangú főtemploma. A Püspökvár Magyarország egyetlen középkori eredetű főpapi rezidenciája. Jelenleg is a győri püspökség székhelye.</p>		<p>20. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
A székesegyház gótikus átalakításakor 1404-ben készült el a Héderváry-kápolna. Nevét Héderváry János püspökről (1386–1415) kapta. A kápolnában található Szent László király hermaja és Boldog Apor Vilmos püspök sírja. A bazilika belső tereinek mai, érett barokk jellege a 18. században alakult ki.	Milyen építészeti stílusok jelennek meg a Bazilikán? 1. <i>A templombelső barokk stílusú.</i> 2. <i>A Héderváry-kápolna gótikus.</i> 3. <i>Az apszis román.</i>	21. dia
A Könnyező Szűzanya kegykép Írországból származik, 1649-ben, a Cromwell-féle üldöztetések idején került Győrbe. 1697-ben a Szűzanya szeméből véres könnyek hulltak.		22. dia
Szent László király és Győr. A herma – fej-ereklyetartó. A herma fejrésze III. Béla-kori, a sodronyzománc Zsigmond-kori. 1607 óta van Győrben. 1775-ben a fejeréklye egyik darabját a győri püspök Nagyváradnak adományozta, ahol a csontot egy ehhez hasonló hermában helyezték el.	Miért fontosak a katolicizmus számára az ereklyék? <i>(Csodák kötődnek hozzájuk. A hívők számára a szentek közvetítő szerepet játszanak.)</i> Milyen más fontos ereklyét ismerünk? (reliquia – hátrahagyott dolgok, maradvány) <i>(Szent Jobb, Szent László nagyváradi és esztergomi ereklyéi, Szent Korona, mint nemzeti ereklye.)</i>	23-24. dia
Szent László szobra a Káptalandombon. A győri Loyolai Szent Ignác bencés templom mellékoltárának képein Szent Adalbert, Szent Gellért, Szent László és Szent Imre herceg látható. A pajzsfelirat Patrona Hungariae – lat. 'Magyarország Patrónája'.	Milyen korstílust képvisel az oltárkép? <i>(barokk)</i> Melyik alak Szent László? <i>(balról a harmadik)</i> Mi Szent László állandó attribútuma a két kép alapján? <i>(bárd, a szobron a kézben tartott bazilika a kereszténységet támogató intézkedésekre utal.)</i> A második képen a szentek kitől védik az országot? <i>(törökök)</i> Időben egybeesik-e az ábrázolt szentek élete az oszmán-török hódoltság korával? <i>(Nem, de minden korban számítottak Szent Lászlóra, mint a kereszténység védőjére.)</i>	25. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések/(válaszok)	Prezentáció
Szent László király emléktáblája és Szent István király lovas szobra az erőd fal tövében a Rába-parton.	Mi a közös a szentéletű királyok ábrázolásában? (<i>lovagkirályok, méltóságteljes alakok, vezéreként jelennek meg, lovon, fegyverrel a kezben.</i>)	26. dia
Győr a történelem viharában. Első világháborús emléktábla a székesegyház falán. Győr második világháborús bombázásának emléktáblája. A császári és királyi 19. gyalogezred ezredtulajdonosa IV. Károly volt. 1921-ben a király váratlanul Magyarországra érkezett, útja során Győrben is fogadták a királyt. A királypuccs kudarccal zárult. (→ drámajáték) 1944 áprilisában súlyos légitámadás érte Győrt.	Melyik emléktáblához kapcsolhatók inkább az alábbi szavak: <i>heroizmus (1), pusztulás (2), honvédelem (1), végítélet (2), hazaszereget (1), bajtársiasság (1), pokol (2)?</i> Miért vált Győr a légitámadások célpontjává? (<i>Fontos nehézipari központ volt, a Vagongyár (RÁBA) repülőgépeket is gyártott. Darányi 1938-ban itt hirdette meg hadseregfejlesztési programját.</i>) Mi volt a közvetlen katonai-politikai előzménye az 1944-es bombatámadásnak? (<i>Magyarország 1944. márciusi német megszállása.</i>)	27. dia
Apor Vilmos élete és mártírsága. 1945. március 30-án, miután a rezidenciájára menekült asszonyok kiadását megtagadta, egy szovjet katona fegyverével halálosan megsebesítette. (→ drámajáték) Április 2-án, húsvéthétfőn hajnali egy órakor belehalt sérüléseibe. Példás élete és mártírhalála is a magyar kereszténység legnagyobb alakjai közé emeli őt.	Apor Vilmos halálának időpontja miért szimbolikus? (<i>A húsvéti időpont párhuzamba állítható Krisztus kereszthalálával és áldozatával.</i>)	28. dia

3. Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok egy térkép segítségével megkeresik Káptalándomb nevezetes emlékeit, és párosítják őket a meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a településen a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják.
- A) változat: minden csoportnak végig kell járnia a helyszínt, majd a kisfilmben bemutatnia.
- B) változat: a csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja.
- C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.
- A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet.

Drámajáték

- A diákok csoportokban egy-egy, a Káptalándombhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a Káptalándombon a térképeken bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni. A csoportok ideális létszáma 3–6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: a csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, kb. egy órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: a megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Megoldások

Leírás	A műemlék, vagy rejtett hely neve	Sorszáma
A nagy, boltíves kapuk a vastag várfalak alatt található termek – egykoron börtönök – bejáratok voltak. Mi volt a kapukon túli belső terek elnevezése és melyik szám jelöli a térképen?	<i>Várkazamaták</i>	10.
Az emlékmű a győri vár 1598-as visszafoglalásának hőseit ábrázolja. Kiknek az alakját láthatjuk a szobron?	<i>Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg szobra</i>	7.
A barokk szobor felállítását III. Károly kezdeményezte. A szobor egy ószövetségi és egy újszövetségi motívumot is megjelenít.	<i>Frigyláda-szobor</i>	1.
A szentéletű uralkodót a szobor egyszerre ábrázolja templomépítőként és a kereszténység harcos védőjeként.	<i>Szent László király szobra</i>	2.
A vár megmaradt félbástyájának „füle” egykoron kitűnő védelmet nyújtott a támadókkal szemben, és fedezte a hosszan elnyúló várfalat is. Hol járunk?	<i>Sforza-félbástya, fülesbástya</i>	9.
A szobor Győr vértanúhalált halt püspökének állít emléket.	<i>Boldog Apor Vilmos szobra</i>	5.
A régi várfal alatt, az ágyúk előtt egy király szobra magasodik. Ki ő?	<i>Szent István lovas szobra</i>	8.
A barokk szobor a jó és a gonosz küzdelmét és a gonosz bukását ábrázolja.	<i>Szent Mihály-szobor</i>	3.
A dombormű oldalát a szobrász Szent István monogramjával látta el.	<i>Boldogasszony-kő / Millenniumi emlékmű</i>	4.
+1 A Sforza-bástyában található múzeum bejárata felett, a szomszéd ház falán található szerkezet milyen célt szolgál?	<i>Napóra</i>	6.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amikből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek és azokból otthon prospektust állítanak össze

Előkészület: Az osztály csoportjainak adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy ki-ki az A) és a B) változat közül melyiket választja. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak végig kell járnia a helyszínt, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban a csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes a csoportokat külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyéges értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: Feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyik két folyó határolja a Káptalandombot?

A) A Mosoni-Duna és a Rába.	B) A Rába és a Marcal.	C) A Duna és a Marcal.	D) A Rába és a Rábca.
-----------------------------	------------------------	------------------------	-----------------------

2. Mi volt Győr római kori neve?

A) Arrabona	B) Aquincum	C) Savaria	D) Sopianae
-------------	-------------	------------	-------------

3. Melyik nem igaz a római kori Győrre?

A) Határ menti táborhely volt.	B) Légiók állomásoztak itt.	C) Pannónia provinciához tartozott.	D) A borostyánút áthaladt rajta.
--------------------------------	-----------------------------	-------------------------------------	----------------------------------

4. Melyik királyunk alapította a győri püspökséget?

A) Szent István	B) Szent László	C) Könyves Kálmán	D) III. Károly
-----------------	-----------------	-------------------	----------------

5. Melyik bástyatípussal erősítették meg a győri várat a kora újkorban?

A) kerek bástya (rondella)	B) sokszögű bástya	C) óolasz bástya	D) újolasz bástya vagy fülesbástya
----------------------------	--------------------	------------------	------------------------------------

6. Erődítések fedett boltozatú, alagútszerű helyisége, gyakran börtönnek használták. Mi ez?

A) katakomba	B) kazamata	C) lapidárium	D) taverna
--------------	-------------	---------------	------------

7. A vár lerombolásakor miért döntöttek egyes bástyák és a fal egy részének megkímélése mellett?

A) Műemlékvédelmi megfontolásból.	B) A várat később védelmi célokra kívánták használni.	C) Segítette az árvízvédelmet.	D) A győriek tiltakozása miatt.
-----------------------------------	---	--------------------------------	---------------------------------

8. Milyen stílusban épült a székesegyház Héderváry-kápolnája?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

9. Mit tart a kezében a győri várat visszafoglaló Adolf Schwarzenberg?

A) Győr jelképét, a vaskakast.	B) Címeres pajzsot.	C) Szablyát.	D) A kalapját.
--------------------------------	---------------------	--------------	----------------

10. Milyen szobor áll az Árpád-kori plébániatemplom romjai mellett?

A) Szent István lovas szobra	B) Frigyláda-szobor	C) Szent Mihály arkangyal szobra	D) Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg szobra
------------------------------	---------------------	----------------------------------	--

11. Hol található ma Szent László király hermája?

A) A Püspökvárban.	B) A Nagyboldogasszony-székesegyház Héderváry-kápolnájában.	C) A győri városházán.	D) A Vármúzeumban.
--------------------	---	------------------------	--------------------

12. Mit tart a kezében Szent László király a Káptalándomb szobrán?

A) Egy bárdot és egy templomot.	B) Egy bárdot és egy keresztet.	C) Egy bárdot és egy pajzsot.	D) Csak egy bárdot.
---------------------------------	---------------------------------	-------------------------------	---------------------

13. Milyen ősmagyar jelképek szerepelnek a Millenniumi Emlékművön?

A) Csodaszarvas.	B) Turul.	C) Mindkettő.	D) Egyik sem.
------------------	-----------	---------------	---------------

14. Hol található még Győrön kívül ereklyetartója Szent László királynak?

A) Nagyvárad	B) Budapest	C) Vác	D) Pozsony
--------------	-------------	--------	------------

15. Mikor foglalták vissza a keresztény seregek Győrt a töröktől?

A) 1566	B) 1594	C) 1598	D) 1686
---------	---------	---------	---------

16. Melyik állat játszik fontos szerepet a győri hagyományban?

A) medve	B) szarvas	C) sas	D) kakas
----------	------------	--------	----------

17. Melyik történelmi stílus jellemző leginkább Győr belvárosának épületeire?

A) reneszánsz	B) klasszicizmus	C) barokk	D) gótika
---------------	------------------	-----------	-----------

18. Melyik királyunk állította a Frigyláda-szobrot?

A) I. József	B) III. Károly	C) Mária Terézia	D) II. József
--------------	----------------	------------------	---------------

19. Melyik pápa járt a győri Nagyboldogasszony-székesegyházban?

A) I. János Pál	B) II. János Pál	C) XVI. Benedek	D) Ferenc
-----------------	------------------	-----------------	-----------

20. Honnan érkezett hazánkba a Székesegyház Szűz Mária kegyképe?

A) Skócia	B) Írország	C) Franciaország	D) Spanyolország
-----------	-------------	------------------	------------------

21. Kik bombázták Győrt 1944 áprilisában?

A) A nyugati szövetségesek.	B) A németek.	C) A szovjetek.	D) A románok.
-----------------------------	---------------	-----------------	---------------

22. Mi a sajátos jellegzetessége a Püspökvár előtti Mindenki Krisztusa szobornak?

A) Krisztus a keresztről a rá tekintő ember felé nyújtja kezét.	B) Teljes egészében fából készült.	C) Krisztus mellett megjelenik a két lator alakja is.	D) A szobor életnagyságú ábrázolás.
---	------------------------------------	---	-------------------------------------

23. Mikor halt meg Apor Vilmos püspök?

A) 1944-ben, pünkösdhétfőn.	B) 1945-ben, nagycsütörtökön.	C) 1944 karácsonyán.	D) 1945-ben, húsvéthétfőn.
-----------------------------	-------------------------------	----------------------	----------------------------

24. Ki ölte meg Apor Vilmost?

A) Egy kommunista merénylő.	B) Egy szovjet katoná.	C) Egy magyar nyilas.	D) Egy német katoná.
-----------------------------	------------------------	-----------------------	----------------------

25. Hol található Apor Vilmosnak, Győr vértanú püspökének a sírja?

A) Nem ismerjük a helyét.	B) A Nagyboldogasszony-székesegyházban.	C) A Püspökvárban.	D) Az Esztergomi Bazilikában.
---------------------------	---	--------------------	-------------------------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a Káptalandombhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A témák specifikus jellege miatt a feladatokat a diákoknak már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, hogy melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: Feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, milyen korszakról, ill. milyen eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél-másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

a)

Kép betűjele	Stílusirányzat neve
A	barokk
B	gótikus
C	román

b) C, B, A

c) barokk

d) gótikus

2. feladat

a)

Az első világháborúhoz köthető: B

A második világháborúhoz köthető: A, C

b) 1944

c) zsidóság

d) antiszemitizmus

e) megszálló németek/nácik

- f) Auschwitz
- g) Hogy sürgesse a katolikus egyház egységes fellépését az antiszemita intézkedésekkel és a deportálásokkal szemben.
- h) keleti front
- i) Tisza István
- j) a szovjet Vörös Hadsereg
- k) B
- l) A
- m) B

5. Forrásjegyzék

Felhasznált irodalom

Apor Vilmos naplói I. (Közreadja: Soós Viktor Attila.) A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások 2. Győr, 2005.

Igaz Rita: A barokk Magyarországon. Corvina Kiadó Kft, Budapest, 2007.
Jubileumi esztendő és katolikus megújulás. Csíky Balázs válogatott írásai. METEM, Budapest, 2021.

Kelenik József: Áruló vagy áldozat? Hardegg gróf kéz- és fővesztése. In: Rubicon, 1995/6-7.

Kozma Endre: IV. Károly és Zita Királyné Győrött. In: Régi Győr, 2018.
<https://regigyor.hu/belvaros/iv-karoly-kiraly-es-zita-kiralyne-gyorott-1921/> Letöltve: 2024. 07. 01.

Nagy István: Győr vértanú püspöke, Apor Vilmos. Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr, 2012.

Winkler Gábor: Győr 1539-1939. Műhely Folyóiratkiadó Közhasznú Társaság, Győr, 1998.

További ajánlott irodalom

[Arrabona - Múzeumi közlemények | Könyvtár | Hungaricana](#)

A diákon szereplő képek jegyzéke

Diá sor- száma	Képek forrása
1.	Káptalándomb. Saját fotó
2.	1. Szent István király ábrázolása a Képes Krónikában File:Istvan-ChroniconPictum.jpg - Wikimedia Commons 2. Boldogasszony-kő. Saját fotó
3.	Raab in Ungarn. Illusztráció a Sciographia Cosmica című műből File:Sciographia Cosmica Raab in Ungarn.jpg - Wikimedia Commons
4.	Győr török kori látképe Hoefnagel mester 1594-es metszetén File:Rab-1594.jpg - Wikimedia Commons
7.	A Káptalándomb a Rába felől. A Nemzeti Örökség Intézete által közzétett fotó
8.	A Sforza-bástya. Saját fotó
9.	1. Ágyúk a várfal alatt. Saját fotó 2. A Vármúzeum bejárta. Saját fotó
10.	A győri vár fala. A Nemzeti Örökség Intézete által közzétett fotó

11.	Várkazamata. Saját fotó
12.	Győr visszafoglalása File:GermanBattleMapOttomanWars1598&1602.jpg - Wikimedia Commons
13.	A berobbantott kapu egy megmaradt darabja a Vármúzeumban. Saját fotó
14.	Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg szobra. Saját fotó
15.	1. A győri vár. Saját fotó 2. Vaskakas Bábszínház régi helyén. File:Vaskakas Bábszínház. - Czuczor Gergely utca, Győr 01-2009 - panoramio - adirricor (5).jpg - Wikimedia Commons
16.	A győri csata. Edmund Kaiser festménye az ütközetről File:Győri csata Kaiser.JPG - Wikimedia Commons
17.	1. Il Gesu File:Il Gesu.jpg - Wikimedia Commons 2. Karmelita templom. Saját fotó
18.	1. A Frigyláda-szobor. Saját fotó 2. Szent Mihály-szobor. Saját fotó
19.	Az Árpád-kori Szent Lázár plébániatemplom. Saját fotó
20.	1. Nagyboldogasszony-székesegyház. Saját fotó 2. Püspökvár. Saját fotó
21.	A Nagyboldogasszony-székesegyház. Saját fotók, ill. A Nemzeti Örökség Intézete által közzétett fotó
22.	A Nagyboldogasszony-székesegyház Könnyező Szűzanya kegyképe. Saját fotó.
23.	Szent László hermája File:King St. Ladislaus.jpg - Wikimedia Commons A herma a Héderváry-kápolnában. Saját fotó
24.	1. Szent László és Szent Imre ereklyéi. File:Esztergom.Treasury.006.jpg - Wikimedia Commons 2. Szent László Nagyváradon őrzött hermája. Saját fotó
25.	1. Szent László szobra a Káptalandombon. Saját fotó 2. A Loyolai Szent Ignác templom oltárképe (Győr). Saját fotó
26.	1. Szent László emléktáblája a Püspökvár falán. Saját fotó 2. Szent István lovas szobra az erőd fal mellett. Saját fotó
27.	1. Emléktábla. Saját fotó 2. Emléktábla. Saját fotó
28.	1. Boldog Apor Vilmos püspök szobra. Saját fotó

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a Káptalándomb nevezetes emlékeit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap két térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban a helyszínen, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált emlékhelyeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg a szobrokat, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!
- A Püspökvár és a Nagyboldogasszony-székesegyház belső terei nem részei a Nyomkeresés c. feladatnak, így a Szent László herma és a Könnyező Szűzanya kegykép sem. Ezeket a csoport közösen keresheti fel!

Leírás	A műemlék, vagy rejtett hely neve	Sorszáma
A nagy, boltíves kapuk a vastag várfalak alatt található termek - egykoron börtönök - bejáratai voltak. Mi volt a kapukon túli belső terek elnevezése és melyik szám jelöli a térképen?		
Az emlékmű a győri vár visszafoglalásának hőseit ábrázolja. Kiknek az alakját láthatjuk a szobron?		
A barokk szobor felállítását III. Károly kezdeményezte. A szobor egy ószövetségi és egy újszövetségi motívumot is megjelenít.		
A szentéletű uralkodót a szobor egyszerre ábrázolja templom-építőként és a kereszténység harcos védőjeként.		
A vár megmaradt félbástyájának „füle” egykoron kitűnő védelmet nyújtott a támadókkal szemben, és fedezte a hosszan elnyúló várfalat is. Hol járunk?		
A szobor Győr vértanúhalált halt püspökének állít emléket.		
A régi várfal alatt, az ágyúk előtt egy király szobra magasodik. Ki ő?		
A barokk szobor a jó és a gonosz küzdelmét és a gonosz bukását ábrázolja.		
A dombormű oldalát a szobrász Szent István monogramjával látta el.		
+1 A Sforza-bástyában található múzeum bejárata felett, a szomszéd ház falán található szerkezet milyen célt szolgál?		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Káptalándomb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Káptalándomb egyik fontos látványosságáról!

A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! (Ha háromnál több csoport van, akkor az első feladatot akár többen is választhatják, de célszerű elosztani a helyszíneket.)

- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A Káptalándomb egyik köztéri szobra, vagy emléktáblája

- Kit vagy mit ábrázol a szobor?
- Mit érdemes tudni a történelmi korszakról vagy az ábrázolt személyről?
- Mi lehetett a művész mondanivalója az alkotással? Milyen üzenetet közvetít?

2. csoport: A Püspökvár és a Nagyboldogasszony-székesegyház

- Mit tudunk az épületek keletkezésének történetéről?
- Milyen stílusjegyeket viselnek?
- Miért érdemes meglátogatni őket?

3. csoport: A győri vár

- Milyen történelmi események köthetők a várhoz?
- Melyek a vár ma is látogatható részei?
- Hogyan védték az újolasz bástyák a várat?

C) változat

Készítsetek a Káptalándomb legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt!
- Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti is és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyik két folyó határolja a Káptalándombot?

A) A Mosoni-Duna és a Rába.	B) A Rába és a Marcal.	C) A Duna és a Marcal.	D) A Rába és a Rábca.
-----------------------------	------------------------	------------------------	-----------------------

2. Mi volt Győr római kori neve?

A) Arrabona	B) Aquincum	C) Savaria	D) Sopianae
-------------	-------------	------------	-------------

3. Melyik nem igaz a római kori Győrre?

A) Határ menti táborhely volt.	B) Légiók állomásoztak itt.	C) Pannónia provinciához tartozott.	D) A borostyánút áthaladt rajta.
--------------------------------	-----------------------------	-------------------------------------	----------------------------------

4. Melyik királyunk alapította a győri püspökséget?

A) Szent István	B) Szent László	C) Könyves Kálmán	D) III. Károly
-----------------	-----------------	-------------------	----------------

5. Melyik bástyatípussal erősítették meg a győri várat a kora újkorban?

A) kerek bástya (rondella)	B) sokszögű bástya	C) óolasz bástya	D) újolasz bástya, vagy fülesbástya
----------------------------	--------------------	------------------	-------------------------------------

6. Erődítések fedett boltozatú, alagútszerű helyisége, gyakran börtönnek használták. Mi ez?

A) katakomba	B) kazamata	C) lapidárium	D) taverna
--------------	-------------	---------------	------------

7. A vár lerombolásakor miért döntöttek egyes bástyák és a fal egy részének megkímélése mellett?

A) Műemlékvédelmi megfontolásból.	B) A várat később védelmi célokra kívánták használni.	C) Segítette az árvízvédelmet.	D) A győriek tiltakozása miatt.
-----------------------------------	---	--------------------------------	---------------------------------

8. Milyen stílusban épült a székesegyház Héderváry-kápolnája?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk
----------	------------	---------------	-----------

9. Mit tart a kezében a győri várat visszafoglaló Adolf Schwarzenberg?

A) Győr jelképét, a vaskakast.	B) Címeres pajzsot.	C) Szablyát.	D) A kalapját.
--------------------------------	---------------------	--------------	----------------

10. Milyen szobor áll az Árpád-kori plébániatemplom romjai mellett?

A) Szent István lovas szobra	B) Frigyláda-szobor	C) Szent Mihály arkangyal szobra	D) Pálffy Miklós és Adolf Schwarzenberg szobra
------------------------------	---------------------	----------------------------------	--

11. Hol található ma Szent László király hermája?

A) A Püspökvárban.	B) A Nagyboldogasszony-székesegyház Héderváry-kápolnájában.	C) A győri városházán.	D) A Vármúzeumban.
--------------------	---	------------------------	--------------------

12. Mit tart a kezében Szent László király a Káptalandomb szobrán?

A) Egy bárdot és egy templomot.	B) Egy bárdot és egy keresztet.	C) Egy bárdot és egy pajzsot.	D) Csak egy bárdot.
---------------------------------	---------------------------------	-------------------------------	---------------------

13. Milyen ősmagyar jelképek szerepelnek a Millenniumi Emlékművön?

A) Csodaszarvas.	B) Turul.	C) Mindkettő.	D) Egyik sem.
------------------	-----------	---------------	---------------

14. Hol található még Győrön kívül ereklyetartója Szent László királynak?

A) Nagyvárad	B) Budapest	C) Vác	D) Pozsony
--------------	-------------	--------	------------

15. Mikor foglalták vissza a keresztény seregek Győrt a töröktől?

A) 1566	B) 1594	C) 1598	D) 1686
---------	---------	---------	---------

16. Melyik állat játszik fontos szerepet a győri hagyományban?

A) medve	B) szarvas	C) sas	D) kakas
----------	------------	--------	----------

17. Melyik történelmi stílus jellemző leginkább Győr belvárosának épületeire?

A) reneszánsz	B) klasszicizmus	C) barokk	D) gótika
---------------	------------------	-----------	-----------

18. Melyik királyunk állíttatta a Frigyláda-szobrot?

A) I. József	B) III. Károly	C) Mária Terézia	D) II. József
--------------	----------------	------------------	---------------

19. Melyik pápa járt a győri Nagyboldogasszony-székesegyházban?

A) I. János Pál	B) II. János Pál	C) XVI. Benedek	D) Ferenc
-----------------	------------------	-----------------	-----------

20. Honnan érkezett hazánkba a Székesegyház Szűz Mária kegyképe?

A) Skócia	B) Írország	C) Franciaország	D) Spanyolország
-----------	-------------	------------------	------------------

21. Kik bombázták Győrt 1944 áprilisában?

A) A nyugati szövetségesek.	B) A németek.	C) A szovjetek.	D) A románok.
-----------------------------	---------------	-----------------	---------------

22. Mi a sajátos jellegzetessége a Püspökvár előtti Mindenki Krisztusa szobornak?

A) Krisztus a keresztről a rá tekintő ember felé nyújtja kezét.	B) Teljes egészében fából készült.	C) Krisztus mellett megjelenik a két lator alakja is .	D) A szobor életnagyságú ábrázolás.
---	------------------------------------	--	-------------------------------------

23. Mikor halt meg Apor Vilmos püspök?

A) 1944-ben, pünkösdhétfőn.	B) 1945-ben, nagycsütörtökön.	C) 1944 karácsonyán.	D) 1945-ben, húsvéthétfőn.
-----------------------------	-------------------------------	----------------------	----------------------------

24. Ki ölte meg Apor Vilmost?

A) Egy kommunista merénylő.	B) Egy szovjet katoná.	C) Egy magyar nyilas.	D) Egy német katoná.
-----------------------------	------------------------	-----------------------	----------------------

25. Hol található Apor Vilmosnak, Győr vértanú püspökének a sírja?

A) Nem ismerjük a helyét.	B) A Nagyboldogasszony-székesegyházban.	C) A Püspökvárban.	D) Az Esztergomi Bazilikában.
---------------------------	---	--------------------	-------------------------------

Drámapedagógia

Ebben a feladatban egy, Győrhöz köthető fontos esemény szereplőivé válhattok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek.
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Helyezkedjete el a szerepeiteknek megfelelően! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A. Győr feladása és gróf Ferdinand Hardegg kapitány pere

Történelmi körülmények

1593 nyarán a Habsburg és az Oszmán Birodalom között kirobbant az 1606-ig tartó tizenöt éves háború. A háború kezdetén a török sereg jelentős győzelmeket aratott, tekintve, hogy Habsburg Mátyás főherceg, a császár testvére a hadvezetésben járatlan volt. A keresztény seregek nem tudták visszafoglalni Budát, elveszítették Tatát és Szentmártont (Pannónhalmát), július 31-én pedig a török megkezdte Magyarország egyik legjobban kiépített erődje, a dunai fő közlekedési útvonalat elzáró Győr ostromát. A várost a tapasztalt és nagy tekintéllyel bíró Ferdinand Hardegg védte. A török sereg hatalmas volt ugyan (kb. 100 ezer fő), de a vár és őrsége jelentős véderőt képviselt. A Duna túlszárnyán, a Szigetközben pedig ott táborozott a keresztény főcsapa.

Mátyás főherceg ahelyett, hogy azonnali támadással felmentette volna a várat, Hardeggre bízta a főparancsnokságot, de a császári csapatok vezetői nem vállalták az ütközetet, így Hardegg visszatért Győrbe. A török azonban kezdeményezett és az éjszaka leple alatt átkelt a Dunán. A császári sereg pánikszerű menekülésbe kezdett, hátrahagyva az egész tábor, sebesülteket és hadieszközöket egyaránt. Hardegg és a védők magukra maradtak. A kapitány számos levelet írt az udvarnak, felmentő sereget kérve, de nem érkezett segítség. A katonák több ostromot visszavertek, de a védművek tartósan nem tudtak ellenállni, a török pedig a falak aláaknázásába kezdett.

„... a főtisztek tanácsát kértem, hogy mit tegyünk; azt mondták, hogy hiábavaló minden erőlködés, az erődöt nem tudjuk huzamosabb ideig tartani, mert kevesen vagyunk az ellenséggel szemben és a további sáncépítéshez, erődítéshez sem embereink, sem szerszámaink nincsenek” – írta Hardegg 1594. szeptember 27-én naplójában. Tárgyalásba kezdett a törökkel, majd szabad elvonulás fejében feladta a várat. Az elvonulókat a török-tatár sereg kifosztotta. Hardegg alkalmas bűnbaknak kínálkozott a Habsburg seregek kudarcainak elfedésére. Tettéért Bécsben perbe fogták és alkaptányával, Nikola Perlin hadmérnökkel együtt kivégezték.

1. csoport: *Döntés a vár feladásáról*

Helyszín: A várfal közelében.

Szerepek:

Ferdinand Hardegg gróf: A vár feladásának dilemmája előtt áll. Alkudna a feltételektől. A védekezés reménytelen, de köti az esküje. Végül megegyezik Szinán nagyvezírral.

Szinán nagyvezír: A győzelem tudatában magabiztosan tárgyal. Szabad elvonulást ígér, kibontott zászlókkal. Engedélyezi, hogy a Győrt védő katonák ingóságait is magukkal vihesék.

Nikola Perlin: Hardegg tanácsadója, a feladásra buzdítja a kapitányt. A védművek rettentő állapotban vannak, nincs sem ember, sem eszköz a megerősítésükre.

Zsoldosvezérek: Hardeggel ők is a feladásra buzdítják. A zsoldosok családjaikkal együtt érkeztek Győrbe, őket is mentenék. A védekezés reménytelen. Rengeteg a sebesült, a hadianyag és az élelem is fogytán van.

2. csoport: Hardegg pere (Bécs)

Helyszín: A Püspökvár előtti tér.

Szerepek:

Vádlók: Halált kérnek a gróf fejére, mert esküjét megszegve nem védelmezte végsőkéig a rábízott várat, és ezzel a császárnak, a magyar koronának s az egész kereszténységnek nagy kárt okozott. Kapcsolatban állt a törökkel, a vád szerint átjászotta nekik a várat. Mivel az árulásra nincs bizonyítékuk, a perben igyekeznek Hardegg alkalmatlanságát Mátyás főherceg rátermettségével szembe állítani. Hardegg protestáns, ezt is fel lehet használni ellene! Jobb kezének levágására (ezzel tett ugyanis esküt és írta alá a kapitulációt), kötél általi halálra, valamint teljes birtok- és vagyonelkobzásra akarják ítélni.

Védők: Hardegg rátermettségét és helyes döntését igyekeznek bizonyítani. A kapitány példás múltját is érvként hozzák fel.

Ferdinand Hardegg gróf, fővádlott: Csak a kérdésekre felelhet, igyekszik bizonyítani ártatlanságát. A törökkel való kapcsolata csak a tárgyalásokra korlátozódott.

Nikola Perlin, másodrendű vádlott: Csak a kérdésekre felelhet, igyekszik bizonyítani ártatlanságát.

Tömeg: Bűnbak kell nekik és a halálos ítéletért kiáltanak.

B. Apor Vilmos három próbatétele

1. próbatétel:

Történelmi körülmények

1919-ben a Tanácsköztársaság bukása után a román hadsereg bevonult Gyulára és számos magyar katonát internált. Apor Vilmos gyulai plébánosként egyenesen Bukarestig utazott és kihallgatást kért Mária királynétól, hogy elérje az internált katonák szabadon engedését. A királyné angol származású, jelen volt a Versailles környéki békék megszületésénél, képviselve a román érdekeket. (A jelenet *Pete László Örök világosság* c. színművében dolgozta fel.)

Szerepek:

Apor Vilmos: Nem egy erdélyi arisztokrata család tagjaként, hanem mint egyszerű plébános jött. A humánus és a magyar-román megbékélés jegyében kéri a foglyok hazaengedését, bízva a győztes fél jóindulatában. Őszinte válaszai, magatartása nyugalmat sugároznak. Végül sikerül meggyőznie a királynét.

Mária román királyné: Az Apor, mint ősi erdélyi magyar családnév számára gyanakvást keltő. Apor Vilmost kérdésekkel bombázza a trianoni békeszerződésről és Apor véleményéről. Apor őszinte válaszai meggyőzik a királynét és hazaengedi a foglyokat.

2. próbatétel:

Történelmi körülmények

Az 1944. márciusi német megszállás után megkezdődött a győri zsidóság üldöztetése, gettósítása, majd a deportálásuk. Apor győri püspökként több ízben is tiltakozott az ártatlanok üldözése ellen. *„És aki megtagadja a kereszténység alaptörvényét a szeretetről és azt állítja, hogy vannak emberek és csoportok és fajták, melyeket gyűlölni szabad, és azt hirdeti, hogy az embereket kínozni szabad, legyenek azok akár néger, akár zsidók, az bármennyire kérkednék is azzal, hogy keresztény, olyan, mint a pogány és nyilvános bűnös.”* – fejtette ki le-sújtó véleményét prédikációjában a győri székesegyházban.

Szerepek:

Neszmélyi Zoltán csendőrszázados, a győri gettó parancsnoka. Magát kereszténynek tartja. Aport a Püspökvár előtt magához rendeli. Közli, hogy tud arról, hogy az egyház titokban zsidókat rejteget és keresztleveleket ad ki számukra. Kérdőre vonja Aport és felszólítja a nemzetiszocializmus támogatására. Házkutatást is kilátásba helyez, fenyegeti, hogy amiket Apor tesz, könnyen az életébe kerülhet.

Apor Vilmos: Kiáll a zsidóság és minden üldözött mellett. Figyelmezteti Neszmélyit, hogy az általa vallott nézetek távol vannak a kereszténységtől! Nem engedi be a csendőröket a Püspökvárba.

3. próbatétel:

Történelmi körülmények

1945. március 28-án (nagyszerdán) megkezdődött Győr szovjet ostroma. A várost a visszavonuló németek is lőtték, találatot kapott a székesegyház is. A püspök minden menekültöt befogadott, a Püspökvár pincéiben több száz ember talált menedéket. Apor utolsó szentmiséjét is itt mutatta be nagycsüörtökön. Március 30-án, miután a rezidenciájára menekült asszonyok kiadását megtagadta, egy szovjet katona dulakodás közben halálosan megsebesítette. Apor Vilmost az ostromlott városon át kórházba szállították, és petróleumlámpa fényénél megműtötték, de április 2-án, húsvéthétfőn, hajnali egy órakor belehalt sérüléseibe.

Szerepek:

Menekülő tömeg: A Püspökvár pincéiben szeretnének menedéket kapni.

Apor Vilmos: Beengedi az embereket, megnyugtatja őket, hogy biztonságban vannak. A szovjet katonákat ügyes érvekkel sikerül távozásra bírnia.

Szovjet katonák: Át akarják kutatni a Püspökvárat. Azt mondják, hogy németeket keresnek. Mindenre és mindenkire háborús zsákmányként tekintenek. Van közöttük ittás állapotban lévő is. Gúnyolódnak Apor Vilmoson. Végül a püspöknek sikerül elküldenie őket, de az utolsó még odaböki: „Még visszajövünk!”

(Javaslatunk, hogy maga a gyilkosság ne legyen része a jelenetnek, elég, ha utalás történik rá.)

További lehetőségek drámapedagógiai feladathoz:

IV. Károly második visszatérési kísérlete

Történelmi körülmények:

IV. Károly az első világháború végén, 1918. novemberében lemondott uralkodói jogainak gyakorlásáról, kijelentve, hogy *„Nem akarom, hogy személyem akadályul szolgáljon a magyar nemzet szabad fejlődésének, mely iránt változatlan szeretettől vagyok áthatva”*. Ennek ellenére a király később 1921. márciusában és októberében kétszer is megkísérelte a magyar trón elfoglalását. A király és felesége, Zita királyné 1921 októberében Budapestre tartó útja közben a győri pályaudvaron is megállt, ahol az őt támogató díszes különítmény fogadta. Október 23-án Budaörs közelében a legitimista – azaz királyhű – és a kormányhű csapatok tűzharcba keveredtek egymással és meghátrálásra kényszerítették Károlyt. A királypuccsnak tehát akadtak ugyan támogatói, végül kudarccal járt. Horthy nem adta át a hatalmat. A mélyen vallásos uralkodó száműzetésben halt meg Madeira szigetén.

Helyszín és időpont:

Győr, 1921. október

Szerepek:

IV. Károly: Mindenképpen szeretné tiszteletét tenni Szent László hermájánál. Rövid beszédében a győriekhez is szól és feleleveníti Szent László hősi tetteit, párhuzamot vonva az első világháborús áldozatvállalással. Eltökélt, hogy újra elfoglalja a magyar trónt, mint törvényesen koronázott király.

Zita királyné: Röviden köszönti a magyarokat. Utal Szent László mellett az Árpád-ház szentéletű nőtagjaira is. Magasházy érveit mérsékelt hangnemben utasítja vissza.

Magasházy László: Horthy szárnysegédje. Tisztelettel, de kellő erélyességgel igyekszik lebeszélni a királyt, hogy folytassa útját.

Rakovszky István, legitimista politikus: sürgeti a királyt az út folytatására, véleménye szerint a győri tartózkodással a király értékes időt veszít. Erélyesen utasítja el Magasházy érveit.

Tömeg: Sokan meglepetten, mások örömmel üdvözlik a királyt.

Detektívek: A tömegben elvegyülve figyelik az eseményeket, jegyzeteket írnak.

Tanórai utófeldolgozás

Feladatlap

1. feladat

Az alábbi képeken a győri Nagyboldogasszony-székesegyház különböző korstílusokat megjelenítő részei láthatóak.

a) Párosítsd a megfelelő stílusirányzatot a képekhez! Írd a fogalmakat a táblázat megfelelő sorába! Egy fogalmat nem kell felhasználnod!

román, gótikus, reneszánsz, barokk

A.
B.

B.

C.

Kép betűjele	Stílusirányzat neve
A	
B	
C	

- b) Állítsd a képeket a bazilika építéstörténetének megfelelő időrendbe! Kezdd a legkorábbal!
- c) A fentiek közül melyik korstílus volt az, amelyet az ellenreformáció és a katolikus megújulás eszközeként is alkalmaztak?
- d) A fentiek közül melyik korstílus építészetének jellemzője a csúcsíves keresztboltozat?

2. feladat

Az alábbi, Boldog Apor Vilmos vértanú püspökhöz kapcsolható forrásrészletek a magyar történelem fontos eseményeivel foglalkoznak. Válaszolj a kérdésekre a források és ismereteid alapján!

- A. *„Hogy fogunk megállani a történelem előtt, ha látszólagos egyetértésben és udvariassági viszonyban maradunk egy olyan kormányval, mely országszerte a legnagyobb kegyetlenséggel kínoz száz meg százezer embert, megfosztja őket minden emberi jogaiktól és asszisztál ahhoz, hogy őket rabszolgamunkára és a halálra deportálják?” (Apor Vilmos Serédi Jusztinián esztergomi érseknek írt leveléből)*
- B. *„Nagyon kedves névnapom volt, a tegnapi telefonüzenet nem Csabáról jött, hanem Dobozról, ott van ti. Mikes, Tiszáné és ő üzent nekem, hogy ma Csabán lesz. Csabán ebédeltem Károlyiékkel és Kyd Alekkel, aki sok érdekes dolgot mesélt a háborúról, Szombathelyen repülőiskola van, és ő is repült azzal az aviatikussal, aki utolsónak hagyta el tavaly a Przemysl várat. Negyed 4-kor megjött Tiszáné, Wenckheim Denissel. Tiszáné persze mindig vidám, kedves, mint rendesen. Esti vonattal jöttem haza. Tisza grófné a napokban jön Csabára és akkor megint el kell mennem oda megbeszélni a bálványosi ügyet.” (Apor Vilmos naplójából)*
- C. *Néhány órával később a harci zaj elcsendesedett és a pincelakó városi polgárok előjöttek rejtekhelyükről, hogy felmérjék az állapotokat, az őket ért veszteséget. A Püspökvárban lévő menekültek és Apor püspök úr is csak az esti órákban hagyhatta el az óvóhelyet. [...] Közvilágítás nem lévén, a szanaszét szóródott építési törmelék miatt veszélyes volt az utcán tartózkodni. [...] Elkövetkezett március 30-a, nagypéntek. A belváros felől egyre gyakrabban lehetett motorzúgást hallani [...] majd járőrök jelentek meg a Püspökvárban. Előző nap a város déli területeit kutatták át, elbújt német katonákat keresve átvizsgálták minden épületet. Egyúttal magukkal vitték a talált értékeket, elsősorban az órákat. [...] Nagyon megijedtek a hölgyek, de a püspökük jelenlétét látva megnyugodtak, ő pedig a zsebében tartott órákat szétosztotta a katonák között és felkísérte őket a kapuig. (Apor Vilmos egykori titkárának, dr. Cseh Sándornak a tanúságtételéből.)*

- a) Rendeld tartalmuk alapján a forrásokat a két világháború egyikéhez! Írja a források betűjelét a megfelelő helyre!
Az első világháborúhoz köthető:
A második világháborúhoz köthető:
- b) Az **A** betűjelű forrás melyik évben keletkezett?
- c) A forrásrészletben említett *száz meg százezer ember* melyik társadalmi csoportra vonatkozik?
- d) Melyik történelmi szakkifejezés jelöli a fent említett társadalmi csoporttal szembeni általános ellenszenvet, amely alapjául szolgált a jogfosztásnak és a deportálásnak?
- e) Kiknek a tevékenységéhez *asszisztál* a forrásban említett kormány?
- f) Nevezze meg azt a konkrét helyet, amely a deportálások célpontja volt!
- g) Milyen céllal írhatta Apor Vilmos a levelet?
- h) Melyik front harcainak színtere volt a **B** forrásrészletben említett Przemysl vára?
- i) A **B** forrásrészletben Apor Vilmos a Magyar Királyság miniszterelnökének feleségével való találkozásáról ír. Nevezze meg a miniszterelnököt teljes névén!
- j) A **C** betűjelű forrásban melyik hadsereg tagjai voltak a *járőrök*?
- k) Melyik szóval írható le a forrásrészletben aláhúzott tevékenység?
- A. kollektivizálás
 - B. zabrálás
 - C. rekvirálás
 - D. árjásítás
- l) Mi volt a célja a püspöknek az órák átadásával? Karikázza be a helyes megoldást!
- A. az életek védelme
 - B. az értékek védelme
 - C. a katonák jutalmazása
- m) Karikázd be a mondat helyes befejezését.
A második világháborúban a háború egészét tekintve ...
- A. a katonai áldozatok száma magasabb volt a polgári áldozatokénál.
 - B. a polgári áldozatok száma magasabb volt a katonai áldozatokénál.
 - C. a katonai és polgári áldozatok száma közel azonos volt.